

ניתן לצפות בשיעורים נוספים באתר של
מכון מאיר בכתובת: www.meirtv.co.il

השתדלות

עיון בפרשת השבוע על פי ה"פרי צדיק"

את האדם אל רוממות מעלתו, כי ישתוקק ג"כ להשתלם בתורה בחכמה ובמעשים טובים, הכל כדי להיות נהנה מיגיעו, ולא יצטרך להיות מהניזונים בצדקה, ותדריכהו למעלות רמות יותר מההרגשה של יראת שמים המופשטת, שאף שתמריצוהו לאחוז בעבודה, אבל יוכל להסתפק כמה פעמים במיעוט השתדלות, ולצאת ידי חובותיו ברעיונות טובים וקדושים הממלאים לבבו.

6. עין אי"ה ברכות ב', ט', שמ"ד

אמרי דבי ר"י: מאי דכתיב (משלי ל לג): "כי מיץ חלב יוציא חמאה וגו'" - במי אתה מוצא חמאה של תורה? - במי שמקיא חלב שניק משדי אמו עליה. רבים הם הפדגוגים המתנשאים להביא דרכים להקל את עול הלימוד, וחושבים שיביאו ברכה לעולם בהקנותם את הידיעות והלימודים התוריים באופן קל, שלא יצטרך האדם להיות עמל בהם. תועלת הדבר אינה אלא מתעה, כי הידיעות לא תימדדנה על פי כמותם כי אם על פי איכותם, על פי עומק ההבנה וחריפות השימוש בהם לכל חפץ. ביותר לימודי התורה, על פי גודל הרושם שפועלים על הלומד, לענין התכונה של המוסר המעשים הטובים ויראת ה' הטהורה. ובזאת יהיה מועיל רק הלימוד שאינו בא בדרכים קלים ונוחים לקלוט, כי על-ידי היגיעה ועבודה שכלית מתעלה האדם למיזות נעלות, ולהיות נוטה אל השכל ואל כל דברי קודש באהבה וחפץ לב, והלימוד פועל עליו להיות כולו נתון ומסור ללימודיו. על-כן תצא מהלמוד שעל-ידי היגיעה דווקא עומק ההבנה והידיעה הברורה עם הפעולה הרצויה לעבודת ה' ויראתו וכל טהרת המדות. אבל הלימודים הנכנסים באופן קל, בלא יגיעה ועבודה כבירה, ישארו לעולם שטחיים וקפויים, עומדים מחוץ לנפשו של אדם הפנימית, ופועלים מעט על מעשיו ועל יצרי לבבו. ע"כ חמאה של תורה, הברור והמובחר שבה, העיקרי, המחזור בעומק רעיון ושום שכל והמרבה אומץ הנפש ביראת ה' ודרכי קודש במי תמצא, רק במי שנתגדל על עבודת התורה בעמל, וקנה אותה בדרכים כבושים שע"י יגיעה ועבודה רבה, שעמדו לו להתרחק מן הילדות וכל געגועיה, לבלתי קנותם בדרך שעשועי ילדים, כ"א מקיא חלב שניק משדי אמו עליה, ע"י רב עמל ויגיעה, יהיה לו המזון הקל והנח למורת רוח. וכמו שיקוף הגדול בהמזון של היונק, עם כל קלות עיכולו ומהירות השגתו, כן יקוף המתרגל ביגיעה ועבודת עיון, שישמח בזה והוא כל תענוגו ומשוש נפשו, בלימודים הנקנים כולם ע"י דרכים קלים, אבל עם זה הם מחוסרים עומק וכח רושם חזק בנפש.

כמו שאמרו בפרק ערבי פסחים, כי נקבעו על הנסים שנעשו לישראל בהם:

והוא כענין את ה' האמרת וה' האמירך דרוממות השם יתברך בעולם הזה הוא רק על ידי בני ישראל שמקדשין שמו דלולי הם לא היה נודע בעולם הזה:

ונמצא מצד הקדושה שבת גדולה שהקדושה מהשם יתברך אבל מצד עיצומו של יום המקבל הקדושה נחשב יום טוב גדול, כי הוא המשכה מקודש העליון מה שהשם יתברך מתקדש בעולם הזה על ידי ישראל עם קדושו גם בעולם השפל, ... ומתהפך בזה כחומר חותם להיות המשפיע מקבל והמקבל משפיע ועל כן השמחה ביום טוב יותר:

4. רסיסי לילה נ"ד

ופירוש קורת רוח קרירות רוח אחר שנתחמם בהשתדלות דעולם הזה שם שנח נפשיה הוא מתנפש ומתקרר מחמימות ההשתדלות וזהו הניחא כיום השבת שבו שבת וינפש ממלאכתו דששת ימי המעשה. וזהו תכלית העונג כשמתענג אחר כך ממלאכתו ורואה דלא לריק יגע וכל אשר עשה הנה טוב מאוד ושכבר נשלם כל מלאכתו כולה ולא חסר כלום זהו תכלית שלימות העונג דעולם הבא שאמרו ז"ל על פסוק הולך האדם לבית עולמו שכל אחד יש לו עולם בפני עצמו היינו מדת נפשו דהאדם נקרא עולם קטן וכאשר השלים כל בנין קומתו על תיקונה ושלימותה הרי התקין לו כל מלאכת עולמו בשלימות וזוכה לשביתה וניחא השלימה בעולם הבא.

5. עין אי"ה ברכות א', א', ק"א

גדול הנהנה מיגיע כפו יותר מירא שמים. דאילו בנהנה מיגיע כפו כתיב יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך. ואילו בירא שמים כתיב אשרי איש ירא ד' ואילו וטוב לך לא כתיב. ההרגשה המעולה של נהנה מיגיע כפו היא היותר שלמה וטובה של כל ההרגשות המוסריות שבאדם. כי בהיות חקוק בטבעו של אדם ההרגשה הטובה, שכיון שהוא חפשי בפעולותיו ויכול ע"י חריצותו להשתלם בעצמו בכל עניניו, אין מהראוי שישב בחיבוק ידים ויחפוץ שאחרים יעשו עבורו. וגם על ההשגחה האלקית ראוי שיקבע בנפשו שלא יאתה להיות סומך כ"א במה שאין ידו מגעת להשתדל בעצמו. כי כל מה שידו מגעת, זוהי השלמות שהשפיעה ההשגחה האלהית לתן לו כח לעשות חיל, כדי שיהי' בידו טובו. הכח המוסרי הזה יוביל

1. ליקוטי אמרים א'

ענין יציאת מצרים על ידי שאלה דוקא, כמו שאמרו ז"ל ואפילו חכם שואל לעצמו ואפילו שאינו יודע לשאול את פתח לו, פתיחה היינו כדי שהוא יגמור וישאל הוא לפי שכל דבר על ידי יגיעה והשתדלות ואם לא יגעת ומצאת אל תאמן, ויציאת מצרים באור הגדול שהיה אז לכאורה היה בלא שום יגיעה כמו שאמרו ז"ל הללו עובדי עבודה זרה וכו' רק ברצון פשוט כדרך שנאמר ואוהב את יעקב וגו' דאין טעם לאהבה, ... ולכן צריך דוקא על ידי שאלה להורות שאין בא מעצמו גם אור זה רק שדי בהשתדלות מועט ומיד ה' יתברך מאיר לו, ועל ידי שאלה לבד די להיות נקרא השתדלות ושאינו יודע לשאול את פתח לו פיו שישאל ודיו:

2. קונטרס עמלה של תורה א'

כל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח. משמע מזה שצריך לחדש איזה דבר בענין יציאת מצרים דזולת זה מגוף הסיפור אין אנו יודעין אלא הכתוב בתורה ומקובל מרז"ל. ולא מצינו שתיקנו לסדר כל הסיפורים אף למצוה מן המובחר ולמהדרין מן המהדרין. ועל כרחק הן המרבה דמשובח המכוון שיכול לחדש ולהוסיף בענין הסיפור מדנפשי איזה שבחים למקום על הטוב שהטיב עמנו ביציאת מצרים מלבד המסופר וידוע. וכן המעשה שסיפרו כל הלילה מסתמא גם כן הוא מה שחידשו לדרוש בזה כל אחד. וממה שלא נמצא מסיפוריהם דבר במדרשות ובמכילתא וכדומה בדברי רבותינו ז"ל נראה דלפי שלא היו תלמידיהם עמהם נראה דהיו עוסקים בסודות ונסתרות שאין לגלות לתלמידיהם. ועל כן לא נתגלו דבריהם לנו ונראה מה שכתוב וכל המרבה כל לרבות דאז רשות לכל אחד להרבות כידוע בספרים דפסח רמז פה טח כי מקודם היה הדיבור בגלות ... וכל מי שזוכה להשיג האור דייציאת מצרים שהוא יציאת הדיבור מגלות שמתעורר בכל שנה באותו זמן כידוע מקדושת הזמנים וכל להרבות דיבורים כרצונו.

3. דברי סופרים ל"ז

ענין שבת ויום טוב דקדושת שבת גדולה ומכל מקום ביום טוב שמחה יתירה מבשבת, כי קדושת שבת הוא מהקבי"ה כמו שנאמר ויקדש אותו מה שאין כן יום טוב ישראל מקדשי ליה